

PARAIŠKŲ IR ATASKAITŲ TEIKIMO ELEKTRONINĖ SISTEMA

Reikminių tyrimų temų pasiūlymai

PASIŪLYMAS DĖL REIKMINIŲ TYRIMŲ TEMOS

1. DUOMENYS APIE PATEIKĖJĄ	
1.1. Institucijos pavadinimas	Aplinkos ministerija
1.2. Institucijos atstovas, įgaliotas spręsti su teikiamu temos pasiūlymu susijusius klausimus:	
pareigos	patarėja
vardas	Anžela
pavardė	Valainė
telefonas	+370 695 15839
el. paštas	anzela.valaine@am.lt

2. TEMOS PASIŪLYMO APRAŠYMAS

2.1. Temos pavadinimas	
Veiklos apribojimų miškuose atlyginimo privačių miškų savininkams būdų parinkimas: finansinių kompensacijų mechanizmo modelio sukūrimas; atlyginimo kaip skatinimo priemonių ir kitų alternatyvų parinkimas.	
2.3. Tyrimų trukmė	
Tyrimų, reikalingų problemai išspręsti, trukmė	6 mėn.
2.5. Temos (problemos) svarba valstybei ir visuomenei	
<i>Aprašoma sprendžiama problema, nurodomos esminės jos priežastys, jei reikia, palyginant Lietuvos padėtį aptariamu klausimu su kitomis Europos Sąjungos valstybės narėmis, pateikiama informacija apie institucijos praktikoje kylančių problemų mastą, situacijos analizė; vadovaujantis turimais įrodymais ir duomenimis (kiekybiniais rodikliais) pagrindžiamas problemos aktualumas ir realus mokslu grįstų sprendimų poreikis (ne daugiau kaip 4000 spaudos ženklų)</i>	

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 467 „Dėl Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 pakeitimo įstatymo ir su juo susijusių įstatymų projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas svarstyti Miškų įstatymo Nr. I-671 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas). Vienas iš šio projekto tikslų (naujovių) yra suderinti miško savininkų ekonominius interesus ir miškų ekologinę bei aplinkosauginę naudą ir tuo tikslu reglamentuoti finansinių kompensacijų išmokėjimą:

1. *Nuo 2026 m. už miško žemėje, kuri nepatenka į saugomą teritoriją, nustatytus pagrindinių miško kirtimų apribojimus.* Tai leis eliminuoti iš šių miškų supaprastintus atvejinius miško kirtimus, kurie savo esme yra artimi plyniesiems ir dažnai neužtikrina tinkamos gamtinių ar socialinių vertybių apsaugos. Tačiau esant būtinybei miško kirtimais formuoti ar atkurti prioritetinę funkcinę paskirtį geriau atitinkančius medynus galės būti taikomi specialieji miško kirtimai.
2. *Nuo 2029 m., įsigaliojus naujai miškų grupių sistemai, pasikeistų miškų grupės ir būtų nustatyti papildomi veiklos apribojimai.* Nustačius naują miškų grupių sistemą, apie 10 proc. privačių miškų pasikeistų miškų funkcinė paskirtis – dalis ūkinių miškų taptų ekologinio ir socialinio prioriteto miškais. Šiuose miškuose visam laikui būtų nustatyti pagrindinių miško kirtimų apribojimai, kurie savo esme dažnai neužtikrina tinkamos gamtinių ar socialinių vertybių apsaugos. Iš esmės nustatyti veiklos apribojimai miško savininkui užkirstų kelią gauti norimą ekonominę naudą iš savo miško, jis netektų pajamų, kurias galėtų gauti vykdant pagrindinius miškų kirtimus, todėl kompensacijos būtų mokamos atlyginant šį valstybės nustatytą apribojimą, kompensuojant atsiradusius praradimus.

Preliminarus kompensacijos dydis apskaičiuotas įvertinant nuostolius, patiriamus dėl brandžių medžių pagrindinių kirtimų uždraudimo, įvertinant pajamas, kurios galėjo būti gautos pardavus medieną rinkoje, vidutinės medienos ruošos, miško atkūrimo, priežiūros ir jaunuolynų ugdymo sąnaudas, taip pat įvertinant galimybes vykdyti kitus miško kirtimus ir naudoti mišką kitoms miško ekosisteminiams paslaugoms, kuriomis negalima būtų naudotis, jei miškas būtų iškirstas.

Jau eilę metų pagal Saugomų teritorijų įstatyme nustatytą tvarką išmokamos kompensacijos už saugomoje teritorijoje esančioje miško žemėje nustatytus veiklos apribojimus. Pasikeitus Saugomų teritorijų įstatymui, atsirado poreikis tobulinti šį kompensacijų mechanizmą.

Naujasis kompensacijų mechanizmas pagal Miškų įstatymą tarsi papildytų jau esamą mechanizmą pagal Saugomų teritorijų įstatymą. Šiuo metu reglamentuojami ir siūlomi reglamentuoti patys kompensavimo mechanizmai skiriasi (kompensacijos apskaičiavimas, mokėjimo laikotarpiai, uždraudimo lygis). *Tad vienas iš šio reikminio tyrimo tikslų būtų – sukurti bendrą kompensacijų mechanizmo modelį, kuris būtų pritaikytas miškams, esantiems ir saugomose teritorijose, ir ne saugomose teritorijose bendrai.*

Šiuo metu nėra atliktų tyrimų, parengtų studijų šiuo klausimu. Siekiant aiškaus ir vieningo kompensacijų mokėjimo mechanizmo, reikia išsamaus tyrimo, paremto analizėmis, naujais siūlomais sprendimais, pritaikytais mūsų šalies ypatumams. Toks tyrimas neturėtų apsiriboti paprastu duomenų rinkimu ar politikos apžvalga, o remtis atliktais moksliniais tyrimais. Tyrimas galėtų būti atliktas įtraukiant įvairių disciplinų, pavyzdžiui, ekonomikos, aplinkosaugos ir

socialinių mokslų, požiūrius. Kartu su pasiūlytu kompensavimo mechanizmu turėtų būti pateikti ir testavimo/ imitavimo planai, kurie apimtų ekonominį modeliavimą arba scenarijų analizę, kad būtų galima numatyti skirtingų metodų rezultatus.

Be to, atsakingų valstybinių institucijų nuomone, kompensacijos už veiklos apribojimus miškuose laikomos valstybės pagalba. Tad Aplinkos ministerija planuoja kreiptis į Europos Komisiją dėl kompensacijų, kaip valstybės pagalbos, notifikavimo. Tam reikalinga kartu pateikti ir kompensacijų mechanizmą.

Kita problema – kompensacijų išmokėjimas pareikalaus valstybės biudžeto lėšų. Skaičiuojama, kad lėšų poreikis 2026-2028 m. yra 27,6 mln. Eur, o nuo 2029 m. – 286,5 mln. Eur. Siekiant išvengti valstybiniam biudžetui finansinės naštos, Projekte nurodoma, kad kompensacijos išmokamos vieną kartą, kai kompensacijos dydis neviršija 10 000,00 eurų, arba mokamos dalimis kiekvienais metais ne ilgiau kaip 20 metų, kai kompensacijos dydis viršija 10 000,00 eurų, nuo administracinio sprendimo išmokėti kompensaciją patvirtinimo, kuris priimamas išnagrinėjus prašymą išmokėti kompensaciją Vyriausybės nustatyta tvarka, tačiau jau dabar gaunama pastabų, kad toks vienkartinės kompensacijos išmokėjimo laikotarpis netenkina. Neįvedant šių saugiklių, atsižvelgiant į ribotas valstybės finansines galimybes, suprantame, kad susiduriame su reikalingo lėšų poreikio patenkinimu.

Atsižvelgiant į tai, reikalinga įvertinti ir kitus būdus privačių miškų savininkams atlyginti už atsiradusius veiklos apribojimus, pvz., skatinimo būdai, mainai ar kt., kurie nereikalautų didelių finansinių kaštų ir galėtų būti taikomos kaip alternatyvos ar pakeistų minėtas finansines kompensacijas. *Reikalinga išsami lyginamoji analizė, kuri parodytų kitose šalyse taikomus būdus atlyginti už veiklos ribojimus, ir remiantis šia analize pasiūlyti būdus, tinkamus mūsų šaliai.* Kartu turėtų būti pateikiami galimi skatinimo mechanizmo scenarijai, kaip jie galėtų būti integruojami ar koreliuojami su kompensavimo mechanizmu.

2.6. Spręstini institucijos, teikiančios temos pasiūlymą, uždaviniai

Nurodoma, kokius uždavinius institucija tikisi išspręsti savo reguliavimo sferoje, pasinaudodama gautais tyrimų rezultatais, įsivertinama, kad uždaviniams išspręsti būtini moksliniai tyrimai, detalizuojamos tikslinės visuomenės grupės ir (ar) kiti naudos gavėjai, nurodoma, koks numatomas tokių sprendimų poveikis jiems (ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Sukurti atlyginimo privačių miškų savininkams už nustatytus veiklos apribojimus mechanizmą, kuris apimtų kompensacijų ir skatinimo būdų bendrą mechanizmą, taip pat nebūtų finansinė našta valstybei, patenkintų miško savininkų ekonominius interesus, užtikrintų miškų ekologinę bei aplinkosauginę naudą.

2.7. Temos sąsajos su strateginiais valstybės dokumentais

Pateikiamos nuorodos į atitinkamus strateginius valstybės dokumentus, pridedami komentarai ir kita susijusi informacija (ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Šio tyrimo rezultatai prisidės prie įvairialypių miško naudų visuomenei balanso ir miškų išsaugojimo ateities kartoms, Lietuvos miškai būtų tvarkomi taip, kad būtų užtikrinamas jų tvarumas vykstant klimato kaitai, išlaikoma jų biologinė įvairovė, produktyvumas, pajėgumas atsinaujinti, gyvybingumas, sveikumas, dirvožemio našumas, galimybė darniai atlikti ekologines, ekonomines ir socialines funkcijas. Šie tikslai ir uždaviniai numatyti pagrindiniuose Lietuvos planavimo dokumentuose:

- Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcija;
- Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės, patvirtintos LR Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490;
- Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos, patvirtintos LR Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. XII-1626, kuri, vadovaujantis LR strateginio valdymo įstatymo 26 straipsnio 2 dalimi, laikoma nacionaline darbotvarke;
- 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano, patvirtinto LR Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. [998](#), 6.6 ir 6.8 pažangos uždavinių įgyvendinimo;
- 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programos, patvirtintos LR Vyriausybės 2022 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 318, pažangos priemonių ir kitų plėtros programų įgyvendinimo.

2.8. Neatidėliotino problemos sprendimo poreikio pagrindimas

2.8.1. Pagrindžiama, kodėl problemą reikalinga spręsti skubiai

(ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 467 „Dėl Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 pakeitimo įstatymo ir su juo susijusių įstatymų projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas svarstyti Miškų įstatymo Nr. I-671 pakeitimo įstatymo projektas. Be to, atsakingų valstybinių institucijų nuomone, kompensacijos už veiklos apribojimus miškuose laikomos valstybės pagalba. Tad Aplinkos ministerija planuoja kreiptis į Europos Komisiją dėl kompensacijų, kaip valstybės pagalbos, notifikavimo. Tam reikalinga kartu pateikti ir kompensacijų mechanizmą. Dėl šių priežasčių tyrimo rezultatų reikia skubiai.

2.9. Laukiami reikminių tyrimų projekto rezultatai, nurodant rezultatų formą

Nurodoma, kokių rezultatų institucija tikisi iš projekto ir kokia forma šie rezultatai turėtų būti pateikti (studija, praktinės rekomendacijos, metodikos padėčiai tam tikroje srityje įvertinti ir prognozuoti, priemonės, modeliai, scenarijai, tinklai, naujos technologijos, nauji metodai ir pan.) (ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Atlikus kitų šalių taikomų būdų, kuriais atlyginama miško savininkams apie nustatytus veiklos apribojimus miškuose, lyginamąją analizę, bus pasiūlyti keli kompensacijų už veiklos apribojimus miškuose mechanizmo modeliai (įskaitant kompensacijos apskaičiavimo metodiką), pateikti jų scenarijų analizės ir testavimo/ imitavimo planai; pasiūlytos kitos mūsų šalyje galimos taikyti finansinės ir ne finansinės priemonės savininkams atlyginti praradimus už veiklos apribojimus. Remiantis atliktais išsamiais tyrimais, bus pasiūlytas ir detalus kompensacijų ir kitų skatinimo būdų/priemonių modelis. Remiantis šiais modeliais, bus rengiami/tikslinami atitinkami šalies teisės aktai.